

SF'S PRINCIP- OG PERSPEKTIV PROGRAM

Vedtaget af SF's landsmøde 16.-18. Maj 2003

INDHOLD

1. Indledning: SF er et socialistisk og et grønt parti
2. Strategi: Demokratisk socialisme
 - 2.1. Socialismen er mulig
 - 2.2. En ny vej til et bedre samfund
 - 2.2.1. Skabelse af en bred alliance
 - 2.2.2. Flertal for en rød-grøn politik
 - 2.2.3. Socialisme i Europa
3. Analyse: Et ulige samfund i en ulige verden
 - 3.1. Den kapitalistiske samfundsstruktur
 - 3.1.1. Stat og samfund
 - 3.1.2. Arbejdet i det moderne samfund
 - 3.1.3. Ny teknologi giver nye udfordringer
 - 3.1.4. Et forandret klassesamfund
 - 3.1.5. Et demokratisk samfund et også et kultursamfund
 - 3.2. Social og økonomisk ulighed
 - 3.2.1. Velfærdssamfund under pres
 - 3.2.2. Et sammensat samfund
 - 3.2.3. Kampen for ligestilling mellem kønne
 - 3.3. Miljøbelastningen vokser
 - 3.4. Globalisering og internationale udfordringer
 - 3.4.1. Sikkerhed i opbrud
 - 3.4.2. Den europæiske dynamik
 - 3.4.3. EU som modspil til USA
 - 3.4.4. Skabelsen af et helt Europa
4. Strategiske hovedopgaver: Et politisk kurs skifte
 - 4.1. Social retfærdighed - demokratisering af økonomien og magten
 - 4.1.1. Demokrati på arbejdspladsen
 - 4.1.2. Demokratisk regulering af markedet
 - 4.2. Fornylse af velfærdssamfundet
 - 4.2.1 Frihed og velfærd
 - 4.2.2 Deltagelse og indflydelse i den offentlige sektor
 - 4.2.3. En velfungerende offentlig sektor
 - 4.2.4. Opgør med ulighed og den sociale arv
 - 4.2.5. Muligheder for alle
 - 4.2.6. Ligeværdighed og mangfoldighed
 - 4.3 Økologisk bæredygtighed
 - 4.3.1. Grøn økonomi og rød ansvarlighed
 - 4.3.2. Forureneren har ansvaret
 - 4.3.3. Global bæredygtighed og international miljøpolitik
 - 4.4 Global ansvarlighed og en ny sikkerhedspolitik
 - 4.4.1. En ny sikkerhedspolitik
 - 4.4.2. En global retsorden
 - 4.4.3. Et helt og demokratisk Europa
 - 4.4.4. Global politisk regulering og samarbejde
5. Afslutning: Et nyt samfund i et nyt århundrede

1. INDLEDNING: SF ER ET SOCIALISTISK OG ET GRØNT PARTI

Vi står overfor så store udfordringer, at en ny social og miljømæssig udvikling er nødvendig, hvis civilisationen skal overleve og hvis der skal skabes anstændige levevilkår for alle.

Den store forskel mellem rige og fattige i verden er en tikkende bombe for os alle. Miljøproblemerne vokser og ændrer grundlæggende ved livsbetingelserne på jorden. Vi slider så meget på de naturlige ressourcer, at ressourceknaphed i stigende grad skaber konflikter. Vi oplever voldsomme teknologiske forandringer, som ændrer arbejdsbetingelserne og som gør mennesket i stand til at gribe ind i naturen på en radikalt ny måde. Vi oplever en social marginalisering, hvor flere og flere køres ud på et sidespor - også i den rige del af verden - hvilket nødvendiggør radikalt nye tiltag, hvis sammenhængskraften i samfundet skal fastholdes. Der er udviklet stadig mere raffinerede våbensystemer, der fortsat gør verden til et usikkert sted at leve i. Globaliseringen finder i øjeblikket sted på et liberalistisk grundlag, der styrker de kapitalistiske markedskræfter og de transnationale selskaber.

Men udviklingen kan ændres – hvis vi vil. Det forudsætter et opgør med kapitalismen og folkelig opbakning bag en ny social udvikling, hvor hensynet til menneskelig og social udvikling og ansvarlighed overfor miljøet vejer tungere end kortsigtede økonomiske interesser.

SF's udgangspunkt er en udogmatisk socialisme, der har sit udspring i arbejderbevægelsens kampe og i den marxistiske samfundsforståelse. Den har rod i en humanistisk og kulturradikal tradition, der vægter menneskelig udfoldelse og medmenneskelig ansvarlighed. Den er inspireret af den danske selvforvaltningstradition. Og den er påvirket af de folkelige kampe i sidste halvdel af det 20. århundrede for bl.a. fred, ligestilling og miljømæssig bæredygtighed.

Kernen i SF's socialismeopfattelse er, at det er mennesket, der skal skabe og styre både sit eget liv og udviklingen af samfundet. SF ønsker, at den enkeltes frie og alsidige udvikling skal være både mål og middel for hele samfundets udvikling. Arbejderbevægelsen – som SF er en venstreorienteret del af – har fra starten lagt afgørende vægt på fælles kamp for både at give den enkelte mulighed for at gøre en indsats for fællesskabet og at skabe et samfund, der giver alle mennesker reel mulighed for fri og alsidig livsudfoldelse. Alle borgere skal have mulighed for at tage stilling til og ansvar for samfundets udvikling i fællesskab med andre. Det er kun muligt, hvis nogle af samfundets grundlæggende strukturer og magtforhold revolutioneres.

SF's socialismeopfattelse bygger i særlig grad på en grundlæggende kritik af det bestående samfund, dets uretfærdigheder og dets skæve magtforhold

- en vision om et andet og bedre samfund, som sætter menneskers frihed og mulighed for at realisere deres drømme og livsprojekter i centrum
- en fundamental overbevisning om, at værdier som frihed, lighed, solidaritet og miljømæssig bæredygtighed kan og skal være grundlaget for en progressiv samfundsudvikling
- en erkendelse af, at en sådan grundlæggende forandring og forbedring af samfundet kræver, at magtforhold og økonomiske relationer ændres tilsvarende, nationalt såvel som internationalt
- at fremtiden skaber bedre vilkår for menneskers livsudfoldelse, hvis den formes gennem en åben demokratisk dialog og bevidste politiske prioriteringer

SF tror på menneskers vilje og evne til selv at tage magten og ledelsen over samfundet og dermed skabe en ny og positiv fremtid.

2. STRATEGI: DEMOKRATISK SOCIALISME

2.1. Socialismen er mulig

SF's samfundsvision er ambitiøs og international. SF tror på, at mennesker selv og i fællesskab kan og skal tage magten og ledelsen over hverdagen og samfundet.

SF arbejder for demokratiske rettigheder for alle, for at alle mennesker kan udfolde sig frit og har mulighed for at realisere deres potentialer indenfor rammerne af fællesskaberne, og for et bæredygtigt samfund for nuværende og kommende generationer.

SF vil et socialistisk samfund. Det betyder:

At den enkeltes frie udvikling er forudsætningen for samfundets frie og alsidige udvikling, hvilket indebærer:

- at alle sikres adgang til udviklende arbejde, alsidige forbrugsmuligheder, et righoldigt kulturliv og tid til personlig udfoldelse
- at forsvare den enkeltes retssikkerhed samt ret til og mulighed for frit at ytre sig;
- at frihed, lighed, solidaritet og økologisk ansvarlighed er grundlaget for samfundets udvikling. Et samfund, der på en gang bygger på alles mulighed for livsudfoldelse og den enkeltes ansvar for fællesskabets demokratiske værdier.
- at de demokratiske principper og rettigheder, vi kender i dag, udvides og styrkes, så de omfatter alle dele af samfundet – også det økonomiske liv og den offentlige sektor, for bl.a. at sikre brugere og ansatte indflydelse på deres nære hverdag.
- at Folketinget vil være det danske samfunds højeste demokratiske myndighed, der fastlægger rammerne for de selvforvaltende enheder og de sociale fællesskaber
- at samfundets prioriteringer – økonomisk, økologisk og socialt – fastlægges efter åben, fri demokratisk debat og at anvendelsen af markedskræfterne skal rettes ind efter disse hensyn.
- en stærk demokratisk kontrol med markedet og den finansielle sektor for bl.a. at sikre miljø og for at undgå monopoldannelse og konkurrenceforvridning.
- at der udvikles menneskelige fællesskaber omkring arbejde, bolig og fritid, som giver indhold og mening for den enkeltes udfoldelse. Den enkeltes indsats for fællesskabet opmuntres og værdsættes.
- at den socialistiske markedsøkonomi er præget af forskellige former for fælleseje og råderet over de vigtigste produktionsmidler og den finansielle sektor. Der vil dog også være et islæt af privateje.
- at sociale og miljømæssige hensyn inddrages overalt i samfundet. Dette indebærer en ny vækstmodel baseret på forsigtighedsprincippet, regulering og nye miljøvenlige teknologier.
- at samfundet fortsat vil være under konstant udvikling. Forskelligheder og modsætninger, nye problemer og nye behov vil hele tiden stille nye udfordringer for en socialistisk samfundsbevægelse.

Moderne socialisme er en international bevægelse. Derfor arbejder SF for menneskerettigheder, for global lighed og demokratisering af internationale forhold, og for at alle mennesker frigøres fra politisk, økonomisk, social, kønsmæssig, etnisk, religiøs og anden undertrykkelse.

2.2. En ny vej til et bedre samfund

SF vil en grundlæggende ændring af samfundet. Strukturer og mekanismer i samfundet skal i små og store skridt gradvist omdannes, så demokrati, frihed, social retfærdighed og bæredygtighed gøres til de bærende principper for samfundets udformning og udvikling. Det forudsætter en revolutionær proces, hvor et flertal i befolkningen gradvist afskaffer kapitalismen.

Det bliver ikke en nem og gnidningsløs udvikling. Der vil til enhver tid være højrekræfter, som vil bekæmpe ændringerne, fordi de ikke ønsker SF's vision om et nyt samfund, og fordi en socialistisk udvikling vil true deres interesser og privilegier. Forandringsprocessen vil være båret af stadig mere gennemgribende reformer, hvis langsigtede konsekvens vil være en egentlig afskaffelse af den kapitalistiske magtstruktur.

SF kan ikke løfte opgaverne alene. Hvis det skal lykkes at få ændret samfundet grundlæggende, skal der skabes en bred alliance i befolkningen, som ønsker og støtter en grundlæggende samfundsforandring. I samarbejde med folkelige bevægelser skal der i de parlamentariske forsamlinger skabes alliancer, som vil gennemføre de nødvendige grundlæggende forandringer.

Det betyder bl.a:

- at de vigtigste produktionsmidler gradvist underlægges demokratisk samfundsmæssig styring;
- at det parlamentariske demokrati vil blive styrket og udvidet til at omfatte overordnede mål for samfundsøkonomiens udvikling og blive styrket gennem den socialistiske markedsøkonomis demokratiske selvstyre på virksomhederne, en grundlæggende reform af statsapparatet og dannelsen af nye og bredere demokratiske selvforvaltningsorganer;
- at magtstrukturer og magtkoncentrationer nedbrydes og demokratiseres, at økonomiske, politiske og sociale privilegier afskaffes, og at demokratiets rækkevidde stadig udvides.

I Danmark kan vi gå foran i en sådan grundlæggende samfundsforandring i socialistisk retning, men en fuldstændig omdannelse af samfundet må gå hånd i hånd med en tilsvarende samfundsforandring i en række andre lande, der har betydning for Danmark som naboer eller partnere. En internationalistisk linje med alliancer med partier og bevægelser i andre lande er derfor en nødvendighed.

2.2.1. Skabelse af en bred alliance

Vejen til socialismen går gennem en demokratisk proces, hvor samfundet omformes gennem lovgivning, men hvor det er lige så vigtigt at påvirke holdninger og skabe den nødvendige folkelige opbakning. I den forstand er der også tale om en kulturkamp om det ideologiske overherredømme i samfundet.

SF's demokratiske vej til socialismen betyder, at et flertal blandt vælgerne skal bakke reformprocessen op. Det er derfor af afgørende betydning at skabe en bred alliance i befolkningen, som støtter en progressiv samfundsudvikling. En sådan alliance er ikke udelukkende bundet til snævre klasseinteresser og klassekampen i traditionel forstand. Det har aldrig været nok at opfatte det enkelte menneske som lønmodtager. Mennesker har brug for gode og stærke visioner for at tage politisk stilling. Men det er samtidig nødvendigt at løse de konkrete problemer, som ikke mindst den dårligt stillede del af befolkningen møder. Den sociale sammenhæng, man indgår i, vil fortsat spille en vigtig rolle i menneskers politiske stillingtagen. Men det vil samtidig være muligt at vinde tilslutning til socialistiske visioner, selvom det strider imod den enkeltes helt snævre økonomiske egeninteresse.

SF's princip- og perspektiv program

Fagforeninger har stor betydning i den politiske kamp. Arbejderbevægelsens traditionelle værdier om fælles kamp for at opnå resultater, der giver bedre forhold for den enkelte og gavner fællesskabet, skal udbredes til store dele af samfundet.

SF'ere arbejder i fagbevægelsen for at udvikle den til en social reformbevægelse, der stiller krav om et socialt og miljømæssigt bæredygtigt arbejdsliv for alle, herunder også for arbejdsløse – og hvor et hovedkrav bliver en grundlæggende forandring af samfundet til et socialistisk samfund.

Selvom de såkaldte græsrodsorganisationer i dag langt hen af vejen er professionelle organisationer baseret på viden, effektiv kommunikation og folkelig sympati, kan ikke mindst miljø-, ulands- og menneskerettighedsorganisationer være vigtige allierede. De konkrete kampe, der udkæmpes af disse organisationer, vil typisk svare til de opgør, SF ønsker at tage med eksisterende magtstrukturer og prioriteringer.

Endelig er det et vigtigt element i SF's strategi at knytte de internationale bevægelser, der deler SF's mål og værdier, sammen med den nationale kamp. Der har i takt med liberaliseringen af verdens politik og økonomi rejst sig en international bevægelse i mange af de rige lande, som ønsker og arbejder for en demokratisk og solidarisk udvikling i verden.

2.2.2. Flertal for en rød grøn politik

Skal samfundet ændres grundlæggende og SF's visioner gennemføres kræver det politisk magt bag reformerne. Visioner uden vilje til at gennemføre dem er værdiløse.

SF vil udvikle en politisk stil, hvor partierne indgår i en langt mere åben og løbende dialog med befolkningen. Et demokratisk socialistisk partis berettigelse er netop, at det knytter løsninger på befolkningens problemer sammen med politisk lederskab.

SF arbejder for at få maksimal vælgermæssig opbakning bag sin røde og grønne reformkurs i form af et parlamentarisk flertal. Det forudsætter en selvstændig SF-profil og en politik, der både udgør et alternativ til den borgerlige blok og den socialdemokratiske tilpasningspolitik.

I den forbindelse er SF parat til at løfte ansvaret i en regering – ikke som et mål i sig selv, men som et redskab til at realisere SF's visioner om et nyt og mere retfærdigt samfund. En regering med SF-deltagelse forudsætter et stærkt SF og et regeringsprogram baseret på social og økologisk ansvarlighed.

2.2.3. Socialisme i Europa

En socialistisk udvikling i Danmark skal gennemføres inden for en bredere international ramme. Hvis der skabes en koordineret europæisk venstreudvikling, vil de europæiske venstrekræfter have muligheder for at skabe økonomisk råderum for de enkelte landes særlige udvikling.

SF erkender, at demokratiet i alt væsentligt er funderet i nationalstaterne. Der findes ingen egentlig offentlighed, der strækker sig ud over nationalstaternes grænser. Men samtidig er der og har altid været problematikker, som strækker sig udover nationalstatens grænser. Derfor ønsker SF at benytte sig af mulighederne for at presse på for en mere solidarisk, bæredygtig og retfærdig udvikling på de områder, der ikke kan og bør håndteres i Danmark alene.

Det gælder ikke mindst inden for EU, hvor SF – sideløbende med den danske kamp – ønsker at skabe en progressiv alliance, som slås for socialistiske forandringer i EU og det øvrige Europa. En sådan progressiv alliance får en tredobbelt opgave. På europæisk plan skal den gennemtrumfe solidariske og bæredygtige løsninger på europæiske problemer. I de enkelte nationalstater skal den progressive blok udnytte disse rammer til selvstændige nationalstatslige venstreprojekter. Og endelig skal de skabe national forståelse for og støtte til andre landes venstreudvikling.

3. ANALYSE: ET ULIGE SAMFUND I EN ULIGE VERDEN

3.1. Den kapitalistiske samfundsstruktur

Et kapitalistisk samfund som det danske er kendetegnet ved, at ejendomsretten til den afgørende del af produktionsmidlerne er privat. Heraf følger forskellige former for udbytning, underordning og undertrykkelse. Beslutningerne om den samfundsmæssige produktion og dens udvikling bestemmes ud fra, hvad de stadigt mere internationaliserede kapitalejere og direktører regner med vil give den størst mulige umiddelbare profit. Med økonomisk magt følger en stor politisk indflydelse. For det første gennem magten til at træffe afgørende beslutninger om bl.a. økonomisk vækst og beskæftigelse, som vedrører hele samfundet. For det andet gennem direkte og indirekte økonomiske forbindelser til de politiske beslutningstagere. Og for det tredje fordi kapitalismens normer og værdier gennemsyrrer alle dele af samfundslivet.

De demokratiske mål, som samfundet opstiller for bæredygtig vækst, beskæftigelse og lighed, sætter kun i begrænset grad sit præg på markedet og økonomien. Det samfundsmæssige arbejde er primært organiseret som lønarbejde, hvor kapitalen køber retten til at disponere over menneskers arbejdskraft. Mere end 100 års politiske og faglige kampe har ganske vist sat visse grænser for, hvordan der må produceres, og hvor dårligt medarbejderne må behandles. Men kapitalejerne og deres ansatte direktører har fortsat den reelle dispositionsret over produktionsmidlerne. I den kapitalistiske samfundsstruktur indebærer markedskræfterne en tendens til centralisering og monopolisering. Ejere af kapital er optaget af at få pengene til at yngle. Derfor bliver den økonomiske magt koncentreret i stadig færre og stadig større virksomheder. På denne måde er "fri konkurrence" en ustabil og selvdestruktiv tilstand. Denne koncentration af økonomisk magt spreder sig på tværs af landegrænser. Selv om de fleste virksomheder er afhængige af vilkårene i de enkelte nationalstater, skaber behovet for kapitalkoncentration et pres for international liberalisering af handel og kapitalstrømme. Verdensmarkedet domineres af multi- og transnationale selskaber. Jo større markeder, liberaliseringen skaber, jo større bliver koncentrationen af kapital og den økonomiske magt, der følger den.

3.1.1. Stat og samfund

Kapitalismen er under stadig forandring. Udviklingen har været kendetegnet ved, at aktiviteter er flyttet fra civilsamfundet til markedet og staten. De fleste steder i verden er staten udbygget kraftigt – nogle steder i form af en egentlig velfærdsstat – men overalt i verden spiller staten en aktiv rolle i økonomisk regulering, disciplinering, uddannelse mv. Den offentlige sektor er dermed blevet en vigtig faktor i samfundet. Velfærdsstaterne viser, at staten kan sikre væsentlige rettigheder for bl.a. lønmodtagere. Men staten har ofte en undertrykkende rolle i samfundet. For det første fordi statsmagten ikke befinder sig i et tomrum. Den kan være med til at opretholde de økonomiske, sociale og demokratiske uligheder i samfundet gennem sine institutioner og interessefællesskab med de dominerende økonomiske kræfter. For det andet fordi statens magt afhænger af regler og systemer, som tit strider mod individernes og fællesskabernes frie livsudfoldelse. Staten er formet af kampene mellem de sociale kræfter i samfundet, og den afspejler de skæve magtforhold, der gælder i et kapitalistisk samfund. Den er derfor aldrig neutral, men den kan påvirkes gennem de sociale kræfters kamp – ikke mindst hvis der er tale om et demokratisk politisk system. Det gælder ikke bare i nationalstaterne, men også de internationale organisationer. Den kapitalistiske samfundsorganisering har overalt klare konsekvenser for den måde, politik fungerer på.

3.1.2. Arbejdet i det moderne samfund

Stadig flere lønarbejdere stiller nye krav til deres arbejde. Arbejdet er i stigende grad blevet det sted, hvor vi gerne vil udfolde os og skaber os en identitet. Arbejdet er blevet et af de allermest identitetsskabende fællesskaber, vi har. Derfor er et "godt arbejde" heller ikke længere kun tryghed i jobbet og ordentlige løn- og arbejdsforhold. Et godt arbejde er blevet et arbejde, der giver os identitet, udfoldelse og muligheder for udvikling. Vi vil have noget ud af livet – også arbejdslivet.

Arbejdslivet har ændret sig grundlæggende gennem de sidste 10-15 år. Den gamle organisering af arbejdet med ledere og eksperter på den ene side, der i detaljer dikterer og kontrollerer dem, der producerer, har vist sine indre svagheder - i en verden præget af selvstændige medarbejdere, stadig mere omskiftelig teknologi, produktion og markeder. Men alligevel organiseres store dele af verdens produktion fortsat under vilkår, hvor arbejdet reduceres til nedslidende, tempofyldte, simple, gentagne funktioner med ringe eller slet ingen selvbestemmelse i arbejdet. Det gælder både vareproduktion og service i nye og gamle brancher. Selv om de ansatte i servicesektoren ofte har større frihed til at tilrettelægge arbejdet, er de også pressede af at skulle levere et tilstrækkeligt overskud for virksomheden. Offentligt ansatte arbejder ikke for en kapitalejer, og det giver andre betingelser i kampen for løn, arbejdsvilkår og indflydelse. Men ikke desto mindre er de underlagt et kontant effektivitetskrav, som bl.a. fører til et hårdt fysisk og psykisk arbejdsmiljø. Med den mere sparsomme arbejdstid og udsigten til arbejdskraftmangel, er dagordenen på arbejdspladserne endvidere blevet udvidet fra at være et spørgsmål om løn, arbejdstid og fravær af arbejdsskader, til også at omfatte større interesse for sygefravær, sundhedsfremme, arbejdsfastholdelse og muligheden for at tiltrække nye medarbejdere.

3.1.3. Ny teknologi giver nye udfordringer

Udviklingen af de moderne informationsteknologier som bl.a. internet har givet mulighed for en ny form for organisering af arbejdet inden for bestemte brancher især i de højtindustrialiserede lande. Her bliver produktionen stadig mere afhængig af teknologi og viden, og udviklingen af medarbejdernes kompetencer i virksomheden bliver i stigende grad nødvendig for at kunne tiltrække kapital. Denne udvikling gør, at nye ledelsesinstrumenter tages i brug. Individuelle lønsystemer koblet med bedre muligheder for medarbejderindflydelse over det nære arbejdsliv vinder indpas. Individualiseringen og forskellene i arbejdsvilkår risikerer at svække solidariteten og give nye skævheder, hvor den mindre uddannede del af arbejdskraften lades i stikken af kapitalejere og ledere på den ene side og den højtuddannede arbejdskraft på den anden side. Men trods nye skel er der fortsat nogle grundlæggende fælles vilkår for alle lønmodtagere. Lederne sætter målene for arbejdsindsatsen, leder arbejdet, og afgør, hvem der kan undværes.

3.1.4. Et forandret klassesamfund

Danmark er et forandret klassesamfund. En forandring som netop det 20. århundredes vigtigste klassebevægelse, arbejderbevægelsen, har stået i spidsen for. Vores samfund er præget af interessemodsætninger og uligheder, der knytter sig til menneskers forskellige position i forhold til produktionsstrukturen. Bestemte grupper i samfundet dominerer andre og har mere magt og bedre livsvilkår end andre. Vi har fortsat klassemodsætninger, der stammer fra ejendomsretten til produktionsmidlerne. Men der har også udviklet sig andre klassemodsætninger, som enten bygger på magt i organisationer, virksomhederne mv. eller på besiddelse af særlige kompetencer og kvalifikationer, der kan udnyttes til at dominere dem, der ikke har tilsvarende kompetencer. De talmæssigt få **kapitalejere** baserer deres magt på ejendomsret til produktionsmidler. **Arbejderklassen** består af ufaglærte og faglærte arbejdere samt underordnede funktionærer, og udgør en tredjedel af den erhvervsaktive

befolkning i Danmark. Hertil kommer den voksende gruppe uden tilknytning til arbejdsmarkedet. Arbejderklassens placering giver den interesser, der er vendt imod udbytning, ulighed, manglende indflydelse og umyndiggørelse i arbejdet. **Mellemlagene** består af funktionærer, som har en mellemlang eller længerevarende uddannelse, eller som har ledelsesmæssig magt over underordnede, og udgør knap halvdelen af den erhvervsaktive befolkning. Endelig er der et **småborgerskab** af mennesker, der ejer små firmaer, forretninger, landbrug, fiskerkuttere, mv., men som kun har få eller slet ingen ansatte. Der foregår en stadig kamp mellem de sociale klassers interesser på mange måder. Det gælder på arbejdspladserne, hvor der foregår en lokal, national og international kamp om virksomheders udvikling, arbejdets indhold, medarbejderindflydelse, løn og arbejdsforhold. Det gælder i lokalsamfundene, hvor der foregår en kamp om lige adgang til velfærd, om bæredygtighed og lige adgang til sunde bo- og arbejdsmiljøer. Det gælder også nationalt og internationalt i kampen om magt, økonomisk omfordeling og velfærd.

Ligesom tidligere er arbejdere og mellemlag indbyrdes en del splittede. Det skyldes forskellige umiddelbare interesser og forskellige værdier og prioriteringer, som vi udvikler ud fra forskellige erfaringer og sociale miljøer. Hertil kommer, at vi i dag også tænker, handler og skaber vores identiteter ud fra køn, medborgerskab, etnicitet mv. Solidaritet har aldrig været en automatik, men derimod et værdimæssigt fællesskab af interesser og mål.

I et kapitalistisk samfund findes der kun gradbøjninger af jobsikkerhed og medbestemmelse.

Samfundene er derfor fortsat delt i to hovedgrupper, hvor lønmodtagerne er afskåret fra samfundsmagtens centrale positioner. Og skellet mellem samfundets økonomiske og politiske elite på den ene side og den almindelige befolkning på den anden graves stadig dybere. Alle de der ikke beklæder de magtfulde nøglepositioner i samfundet vil have fordel af en politik, der konsekvent gør op med den ulige fordeling af magt og indflydelse.

Et socialistisk projekt har således gode vilkår hos specielt arbejderklassen og mellemlagene, men SF's politik vil ikke gavne alle lønmodtagere i samme omfang. Dårligt stillede vil opleve markante fordele og velfærdsforbedringer ved SF's politik, mens mange i de bedre stillede mellemlag givetvis vil kunne se en snæver økonomisk egeninteresse i at støtte en borgerlig politik. Alligevel er der et stort potentiale også blandt disse grupper, fordi de gennem uddannelse og arbejde kan vedkende sig visionerne om et mere retfærdigt og demokratisk samfund.

3.1.5. Et demokratisk samfund er også et kultursamfund

Menneskers brug af kulturen præges af deres sociale vilkår og økonomiske forudsætninger. At være fortrolig med sproget, kulturen, historien og med samtiden kræver kundskaber, nysgerrighed og lyst til at udvide sin horisont. Kulturel udfoldelse sprænger grænser og skaber møde mellem mennesker. Kulturen er blevet en ressource i økonomien, der skaber arbejde for mange – også i afledte industrier som turisme, handel og lignende.

Tilstedeværelsen af en fri og uafhængig kunst er altafgørende for et demokratisk samfund og en forudsætning for et veludviklet og mangfoldigt kulturliv. Derfor skal samfundets give rum og økonomiske muligheder for den eksperimenterende kunst.

I det moderne samfund spiller massemediernes formidling af informationer en stor rolle for den politiske dagsorden. Massemediene fungerer i vid udstrækning på markedsvilkår, og det spiller derfor en større rolle for medierne at få overskud på regnskabet end at sikre den demokratiske debat. I jagten på oplags- og seertal satser medierne i stigende grad på underholdning. Hermed forenkles komplekse samfundsproblemer ofte til simple løsrevne enkelthistorier og konflikter.

3.2. Social og økonomisk ulighed

Kapitalismen er det samfundssystem, der til dato har sikret de fleste goder og den største materielle rigdom. Men samtidig har den også skabt og fastholdt en kolossal social og økonomisk ulighed. Årsagerne til denne ulighed skal findes i kapitalismens skæve magtfordeling. Men den skyldes også, at hele kapitalismens dynamik bunder i det enkelte individs jagt efter økonomiske goder og den egoisme, det fører med sig.

Uligheden viser sig på mange måder. Som forskellen på fattig og rig eller på magtesløs og magtfuld. Men også som uligheder mellem køn, etniske grupper osv. Magtesløsheden vendes indad og skaber splid mellem grupper i samfundet.

Ulighed og udstødning har voldsomme konsekvenser i form af bl.a. misbrug, sygdom og kriminalitet. Økonomisk og social ulighed er dermed tæt sammenknyttet, så en stærk eller svag økonomisk position oftest også hænger sammen med en tilsvarende social placering. Og den sociale position – god såvel som dårlig – går oftest i arv mellem generationerne.

Så længe uligheden blomstrer, som den gør i det nuværende samfund, forbliver frihed en abstrakt størrelse for store dele af befolkningen. Den formelle frihed bliver først reel, når alle sikres lige muligheder for at gøre deres drømme til virkelighed. Det gælder både nationalt og internationalt.

3.2.1. Velfærdssamfund under pres

Velfærdssamfundene har medvirket til at mindske den økonomiske og sociale ulighed og velfærden har myndiggjort store dele af befolkningen. Sundheden er historisk forbedret pga. af et generelt højere velstandsniveau men er fortsat socialt ulige fordelt, og den liberalistiske markedskultur er i sig selv årsagen til sygdomme og personskader.

Velfærdstanken står på mange måder i modsætning til markedstanken. I et velfærdssamfund fordeles goderne efter behov og ikke efter udbud og efterspørgsel. Produktionen af velfærdsydelser skal ikke skabe profit. Og velfærdssystemet er direkte underlagt demokratiske beslutninger. Dermed kan velfærdssamfundet sikre friheden til at realisere drømme og livsprojekter uafhængigt af markedets magtforhold.

Borgerlige kræfter har sat de solidariske elementer i velfærdssamfundene under pres. For det første ved en ideologisk accept af større ulighed, som bl.a. giver sig udtryk i øget brug af forsikringsordninger. For det andet ved en udbredt og ukritisk brug af markedslignende instrumenter i organiseringen af den offentlige sektor, som f.eks. privatiseringer. Denne udvikling i velfærdssamfundene er i sig selv med til at fremme filosofien om, at enhver er sin egen lykkes smed, på bekostning af solidaritet og individernes ansvar overfor hinanden og for fællesskabet. Og dermed kan den yderligere forstærke nedbrydningen af velfærdssamfundene.

Men et blindt forsvar for den nuværende velfærdsstat har samtidig været med til at sinke en fornyelse af velfærdsmodellen. For staten varetager i mange sammenhænge de velstillede, de veluddannede og de magtfuldes interesser. Det er i sig selv et demokratisk problem, at vigtige politiske debatter og beslutninger på mange forskellige planer tages af eksperter og embedsmænd frem for af folkevalgte. Alt for stor en del af velfærdsstaten bygger på stive systemer og standardløsninger. Og velfærdsstaten står på mange måder i modsætning til myndige menneskers muligheder for selv eller i fællesskab med andre at tage magten over hverdagen og samfundet.

3.2.2 Et sammensat samfund

Det danske samfund giver i dag ikke tilstrækkelig plads til folk, der er anderledes. Der findes diskrimination på grund af køn, etnisk oprindelse, religion og seksuel orientering. Der mangler respekt for og accept af forskellighed med hensyn til livsform, familieform mv.

Det danske samfund er i egentlig forstand blevet multikulturelt. Denne udvikling har den ekstreme højrefløj i en række vestlige lande brugt til at fremmane frygt for det "fremmede", med en kombination af fremmedhad, nationalisme, intolerance og snæversyn. Her har de især høstet stemmer blandt de grupper, der i forvejen føler sig marginaliseret. Venstrefløjen har været for længe om at erkende denne sammenhæng.

Kulturmoder kan i sig selv afføde vanskeligheder, og en mangel på debat om og løsning af disse problemer har været med til at skabe skel i befolkningen. Integrationen er samtidig slået fundamentalt fejl – først og fremmest fordi det ikke er lykkedes flygtninge, indvandrere og deres efterkommere at få fodfæste på arbejdsmarkedet, i boligområderne og i uddannelsessystemet. I et samfund, hvor utryghed og utilstrækkelig velfærd er en del af hverdagen, har det skabt en usikkerhed, som kun forstærkes af, at der blandt nogle indvandrere florerer et fortidigt syn på menneskerettigheder, demokrati, ligestilling og tolerance.

3.2.3 Kampen for ligestilling mellem kønnene

Kvindekampen, der for alvor tog fart i 1970'erne, og hvor SF var en drivende faktor, har ført mange landvindinger med sig. Men der er stadig lang vej til reel ligestilling, og man kan frygte, at flere af de opnåede fremskridt kan blive rullet tilbage.

Der er stadig ikke ligeløn mellem mænd og kvinder. Alle undersøgelser viser, at kvinder rammes særligt hårdt på løn og pension på grund af barsel. Der er stadig ikke mange kvinder i lederjob. Det kan dels afspejle, at kvinder fortsat har hovedansvaret i hjemmene – og prioriterer hjem og børn frem for karriere, dels at arbejdsmarkedet stadig tænker traditionelt i "maskulin" lederadfærd.

3.3. Miljøbelastningen vokser

Kapitalismen, den industrielle udvikling og masseforbruget har medført en hidtil uset belastning af naturgrundlaget. Ligeledes har udviklingen af de teknologiske muligheder forøget risikoen for miljødelæggelser – men har samtidig bidraget til løsningen af andre miljøproblemer.

Miljødelæggelser er ikke kun et fænomen knyttet til den industrialiserede verden. Også i de mindre udviklede dele af kloden belaster menneskers adfærd og forbrug naturgrundlaget. Men i takt med den industrielle udvikling er det blevet stadig mere klart, at når beslutningerne om produktion og forbrug overlades til markeds kræfterne, fører det til overforbrug af ressourcer, forurening og skader på menneskers sundhed.

Miljøspørgsmålet er i sin kerne meget politisk og konfliktfyldt, fordi det rummer spørgsmålet om den private råderet sat op mod hensyn til fællesskabet, og fordi det er forbundet med vældige økonomiske interesser. Men desværre er miljødiskussionen i stigende grad blevet teknokratisk, ufolkelig og afpolitiseret.

Miljøproblemerne kan løses, men det kræver en langt stærkere samfundsmæssig styring af både produktion og forbrug – nationalt såvel som internationalt.

3.4. Globalisering og internationale udfordringer

De globale uligheder er utålelige og urimelige. Det er uholdbart, at over 1 mia. mennesker må leve for under 1 dollar om dagen, at godt og vel halvdelen af jordens befolkning må leve for under 2 dollars om dagen, at den globale indkomstfordeling i de seneste 40 år er blevet stadig skævere, og at mindre end 20% af jordens befolkning bruger mere end 80% af energiresourcerne.

Globaliseringen betyder, at der i forhold til tidligere er snævrere grænser for nationalstaternes handlemuligheder, og der opstår nye opgaver og vilkår for nationalstatslig politik. Den teknologiske udvikling ændrer økonomiske og sociale strukturer – og dermed rammerne for den politiske kamp mellem højre og venstre. Globaliseringen ligger i forlængelse af efterkrigstidens økonomiske deregulering og er udtryk for, at økonomi, politik, kultur og informationer i stigende grad overskrider de nationale grænser.

Indtil nu har den økonomiske globalisering fundet sted på liberalistisk grundlag uden modkræfter af betydning. Verdens fattige er ikke kommet med i denne dynamik, hvor en global kapitalisme har styrket de store selskabers indtjening. Denne økonomiske udvikling betyder ikke, at nationalstaterne tømmes for indhold. Den politiske kamp og den ujævne demokratisering udfolder sig stadig hovedsageligt indenfor nationalstaterne. Men vilkårene for national politik ændres. Internationale organisationer spiller en større rolle. Den nationale politik må derfor i højere grad tage højde for de internationale sammenhænge.

Globalisering er ikke en naturkraft, men menneskeskabt. Derfor kan den selvfølgelig også styres og reguleres af mennesker. Men kun hvis der er folkelig og politisk vilje, kan der skabes global lighed og retfærdighed.

3.4.1. Sikkerhed i opbrud

Den internationale politik er domineret af USA's globale overherredømme og militære overlegenhed. USA respekterer kun den internationale retsorden i det omfang, den er i overensstemmelse med amerikanske interesser. Den amerikanske dominans har skabt en håbløshed og bitterhed i den fattige verden, som fører til social uro, flygtningestrømme og terrorisme. Men den har samtidig skabt utilfredshed hos flere af de traditionelle amerikanske allierede bl.a. i Europa.

Siden murens fald er det blevet stadig tydeligere, at der er en kløft mellem den europæiske og amerikanske måde at håndtere udenrigspolitiske relationer på. Hvor USA traditionelt har ordnet deres mellemværender ved kontant militær afregning, har europæerne i langt højere grad levet med usikkerhed og valgt en forhandlingens vej i stedet for konfrontationen.

Sikkerheden er truet fra langt flere fronter end tidligere, og den rent militære strategi er både utilstrækkelig og skadelig for den globale sikkerhed. For det første fordi trusler om vold ikke længere er forbeholdt militært stærke stater. Organisationer og mindre stater kan også true sikkerheden gennem terrorhandlinger. For det andet fordi også økologiske sammenbrud, flygtningestrømme, hungersnød, økonomisk depression, kriminalitet og social uro kan udgøre sikkerhedsproblemer.

Regionaliseringen og USA's dominans har svækket FN som ramme for den internationale retsorden. Det har medført større internationalt anarki, hvor der er risiko for et nyt militært kapløb. USA benytter hertil bl.a. sin altoverskyggende rolle i NATO.

Alligevel er demokrati og menneskerettigheder kommet til at spille en mere central rolle i international politik. Det er i højere grad blevet legitimt at gribe ind i et andet lands indre anliggender med det formål at beskytte menneskerettighederne - også militært. Uanset de bagvedliggende økonomiske og

magtpolitiske interesser har militære indgreb funderet i det internationale demokrati betydet en væsentlig styrkelse af menneskerettighederne.

3.4.2. Den europæiske dynamik

EU er en politisk arena for kampen mellem højre og venstre. Det politiske højre vil også på europæisk plan fjerne politisk regulering af virksomheder og markedet og undergrave de europæiske velfærdssamfund. Omvendt arbejder det politiske venstre for at sikre en bedre regulering og inddæmning af markedet og et solidt fundament for de europæiske velfærdssamfund. Men EU-samarbejdet svækkes af mangel på demokrati, folkelig opbakning og folkelig diskussion. Dette har i en række lande medført vidtstrakt folkelig skepsis imod EU-samarbejdet. Der er derfor et udtalt behov for en demokratisering af EU – hvor demokrati i denne forbindelse bl.a. skal forstås som åbenhed, gennemsigtighed, debat og inddragelse af medborgere samt et generelt højt niveau af demokratisk deltagelse.

Ambitionen for store dele af den politiske elite er et EU med træk, der minder om en egentlig forbundsstat. Disse ideer har dog ingen folkelig forankring, og man risikerer, at hele opbakningen til det europæiske samarbejde forsvinder, hvis opmærksomheden hviler på prestigeprojekterne frem for på at løse de reelle problemer, de europæiske befolkninger står overfor. Drømmen bygger på en illusion om en fælles europæisk offentlighed og folkelig legitimitet for EU's institutioner. Men intet kunne være fjernere fra en virkelighed, hvor de nationale demokratier er omdrejningspunktet for den politiske debat og beslutningsproces, og hvor de kulturelle, sproglige og politiske forskelle mellem landene er meget klare. Heller ikke i indretningen af velfærdssystemerne findes der en europæisk fællesnævner.

Prestigeprojekterne er i sig selv skadelige for det internationale samarbejde. Et tæt militært samarbejde i Europa kan destabilisere en i forvejen sårbar international sikkerhedssituation. ØMU'en er dels meget udemokratisk, og dels risikerer et forhastet ØMU-projekt at forværre en økonomisk krise. Samtidig skaber ØMU'en et vældigt pres for at integrere yderligere på bl.a. velfærdsområdet blandt medlemslandene. Dermed risikerer ØMU'en at skabe nye skel i forhold til omverdenen.

Udviklingen af EU må nødvendigvis tage udgangspunkt i og respektere de kulturelle, sproglige og politiske forskelle mellem medlemsstaterne. Et samarbejde, som skal fungere med så mange og så forskellige lande må nødvendigvis satse på at løse praktiske problemer og udnytte fælles muligheder frem for at gennemføre en snæver unionsopbygning uden folkelig opbakning.

3.4.3. EU som modpol til USA

Der er ved at opstå en tiltagende modsætning mellem europæiske prioriteringer om velfærdsudvikling, miljøansvarlighed og behovet for internationale regler på den ene side og så amerikanske prioriteringer. EU har således udviklet sig til at være den progressive stemme, når der skal laves globale aftaler og regler. EU kan i langt højere grad udnytte sin økonomiske og politiske styrke til at formulere et aktivt modspil til USA. Dette gælder ikke mindst i internationale fora og omkring internationale konflikter, **for** de har udviklet sig til militære konflikter.

3.4.4. Skabelsen af et helt Europa

Efter diktaturregimernes fald i Østeuropa er de bureaukratiske planøkonomier blevet afløst af en markedsøkonomi, hvor vestlige koncerner og mafialignende organisationer har overtaget vitale dele af produktionsapparatet. Det har skabt store sociale spændinger og uligheder, hvor en lille elite har opnået ufattelig rigdom, mens den brede befolkning har oplevet en faldende levestandard. Det truer den

demokratiske stabilitet. Og samtidig udnytter politiske kræfter kynisk de religiøse og etniske stridigheder, der ulmer mange steder.

Det har ikke mindst vist sig i tragedien på Balkan, hvor Jugoslaviens opløsning førte til et inferno af vold. Selv om demokratiet efterhånden synes at have fået overtaget i de fleste lande på Balkan, lurder de voldsomme konflikter fortsat, og det kræver en kolossal økonomisk, social og demokratisk indsats at bringe landene på fode igen.

Det er nu besluttet at optage en række af de central- og østeuropæiske lande i EU. Deltagelse i det forpligtende økonomisk og politisk samarbejde er en af de bedste måder at sikre en ligeværdig økonomisk udvikling og en forankring af demokratiet. Men forsvinder udvidelsesperspektivet for de lande der ikke er optaget – herunder Balkanstaterne – kan den økonomiske og sociale nød føre til alvorlige tilbageslag for demokratiet.

4. STRATEGISKE HOVEDOPGAVER: ET POLITISK KURSSKIFTE

Vejen til socialisme går gennem en dybtgående reformproces, hvor frihed, lighed, solidaritet og økologisk ansvarlighed bliver grundlag for samfundets udvikling.

SF vil i en sådan proces især lægge vægt på fire strategiske hovedområder, der udgør krumtappen i et politisk kursskifte:

- Social retfærdighed, der gør op med den udstødning, der foregår i det kapitalistiske samfund både nationalt og internationalt. Centralt i et opgør med udstødningen står kampen for et moderne økonomisk demokrati med medarbejderstyrede virksomheder og en demokratisering af samfundets magtstruktur i øvrigt
- En fornyelse af velfærdssamfundet, hvor medborgerskab, frihed, lighed og solidaritet er ledetråden.
- Økologisk bæredygtighed og et overordnet hensyn til miljøet som fundament for den sociale og økonomiske udvikling.
- En ny sikkerhedspolitik som det bærende fundament i en overordnet prioritering af global ansvarlighed og internationalt udsyn.

Disse områder er ledetråden og de afgørende hovedprioriteter for SF's indsats i de kommende år. Der er selvfølgelig mange andre projekter, som SF kan og vil støtte, men netop prioriteringen af fire projekter er udtryk for, at SF's vision rummer andet og mere end mindre daglige forbedringer.

4.1. Social retfærdighed - Demokratisering af økonomien og magten

I det 20. århundrede vandt vi kampen om det politiske demokrati. I det 21. århundrede gælder det kampen om det økonomiske demokrati og en demokratisering af samfundets andre magtstrukturer. SF vil nedbryde forældede strukturer og erstatte dem med frihed og demokrati. Mennesker skal kunne se og opleve fordelene ved og udfordringerne i at have ret til at bestemme mere og mere over deres eget liv. Det moderne menneske kræver indflydelse. Og SF tror på, at reel indflydelse vil avle krav om mere indflydelse.

Derfor er det helt afgørende for SF, at de demokratiske rettigheder udvides radikalt. Det gælder ikke mindst på arbejdspladserne og i forhold til økonomien og markedet. Men også den offentlige sektor skal demokratiseres som en krumtap i SF's vision om en fornyelse af velfærdssamfundet.

SF ønsker endvidere at bryde båndene mellem den økonomiske, politiske og ideologiske magt i samfundet. Grænserne mellem ekspertviden og politiske beslutninger skal tydeliggøres, så det fremstår klart, hvad der er en politisk beslutning, og hvad der ikke er. Desuden skal der skabes større åbenhed om, i hvilke fora beslutninger tages, og hvem der tager dem.

4.1.1. Demokrati på arbejdspladsen

Den enkelte skal have størst mulig indflydelse på sit eget liv og på samfundet som helhed. Det spiller en stor rolle for det moderne menneske – ikke mindst på arbejdspladsen. Her ligger kimen til en grundlæggende ny samfundsmodel, hvor de ansatte selv leder arbejdet demokratisk. I en verden af hastige forandringer, uforudsigelighed, risici og konkurrence bliver det stadig mere ubrugeligt at organisere virksomhederne som en behård opdeling mellem de, der kan tænke, beslutte og lede på den ene side - og de, der kun kan arbejde på den anden side. Nogle få chefer og teknokraters viden er aldeles

utilstrækkelig til at møde vor tids udfordringer. Derfor må alle medarbejderes viden og evne til at tænke, handle og beslutte udnyttes for at skabe nye produkter og bedre, mere effektiv og fleksibel produktion. Medarbejdernes indflydelse og nye løsninger bremses af ledelsens alt for megen kontrol og alt for ringe tillid. Derfor må der udvikles nye måder at planlægge, styre og samarbejde på, som bygger på lokal viden hos medarbejderne, løbende kompetenceudvikling og større frihedsgrader for beslutninger hos medarbejderne på gulvet. Ansvarligheden kommer med tillid. Denne vej til at udvikle danske virksomheder til at konkurrere på verdensmarkedet er samtidig en afgørende forudsætning for at give alle medarbejdere muligheder for et godt, sundt og udviklende arbejde.

Demokratiet skal sikre indflydelse, men må ikke føre til fravær af ledelse eller svigt af hensyntagen til svagere mindretalsgrupper på arbejdspladsen. Demokratiet skal således ikke erstatte professionel ledelse på arbejdspladsen, men spille sammen med denne.

SF ønsker en ændring af ejendomsforholdene, så medarbejdere bliver den dominerende ejendomsform, og demokratisk medarbejderstyre tilsvarende bliver den dominerende ledelsesform på virksomhederne.

Der skal skabes et demokrati på arbejdspladsen, hvor medarbejderne får mulighed for at træffe fælles, store beslutninger om virksomhedernes udvikling, ledelse, osv. Medarbejderne skal bl.a. kunne træffe overordnede beslutninger om f. eks. udvikling af arbejdsorganisationen, kompetenceudvikling, muligheder for kvalitet i arbejdet, ansættelser af ledere, og lign.

SF kæmper for en række reformtiltag, som kan bidrage til at skabe et sådant samfund. SF foreslår bl.a.: at der skabes bedre muligheder og incitamenter for, at medarbejderne kan starte eller overtage og drive virksomhederne gennem økonomisk demokrati. Der oprettes bl.a. en fond med tilhørende center, der hjælpe medarbejdere med rådgivning om investering, ledelse, innovation, mv., billige lån og tilbyde, efteruddannelse til medarbejderrepræsentanter;

at virksomhederne pålægges hvert år at afsætte en andel af overskuddet til interne medarbejderstyrede fonde, som kan medvirke til investeringer i udvikling, fornyelse, kompetence og et bedre arbejdsliv på virksomheden;

at lønmodtagerfonde, herunder arbejdsmarkedspensionsfonde, får gunstige muligheder for at investere i virksomheder med demokratisk medarbejderstyre;

at virksomhedernes ledelser skal samarbejde med medarbejderne om at gennemføre planlægning af løbende kompetence- og jobudvikling.

SF ønsker, at samfundet via politiske beslutninger, kontrakter mv. lægger nogle overordnede samfundsmæssige rammer for en socialt og miljømæssigt bæredygtig udvikling på de medarbejderstyrede arbejdspladser.

4.1.2. Demokratisk regulering af markedet

Markedet er en meget væsentlig magtstruktur i det moderne samfund. Udover det er velegnet til effektivt at fordele goder mellem forbrugere, er der en lang række ting, markedet **ikke** kan. Markedet kan ikke tage sociale og miljømæssige hensyn. Markedet kan ikke skabe lighed. Og markedet kan ikke stille retsgarantier.

SF ønsker derfor en nyordning af forholdet mellem samfund og marked, så menneskers frihed og reelle valgmuligheder bliver afgørende. For det første ved at afvikle markedsmekanismerne på vigtige dele af samfundslivet. Det gælder f.eks. i fordelingen af velfærd og sundhed, som i stedet skal fordeles efter medmenneskelige og demokratiske kriterier.

For det andet ønsker SF, at markedet i øvrigt underlægges en politisk regulering, som medvirker til, at samfundsmæssige hensyn i vidt omfang indgår i beslutningsgrundlaget hos markedsaktørerne. Ved anvendelse af redskaber som konkurrenceregulering og monopollovgivning, miljøafgifter, forbud/påbud,

SF's princip- og perspektiv program

arbejdstagerrettigheder, sociale minimumsstandarder, arbejdsmiljøkrav etc. skal adfærden på markedet ændres fundamentalt. Det skal være demokratisk valgte politikere, som fastlægger rammer og spilleregler.

Der tages dagligt mange beslutninger af væsentlig betydning for samfundets udvikling og prioriteringer af bestyrelser og topledere i private og halvoffentlige virksomheder. De tager beslutningerne alene af hensyn til virksomhedens egne interesser. Der er ofte tale om nationale eller globale monopoler, som enevedt træffer beslutninger af betydning for utallige borgere, arbejdstagere og forbrugere – men uden hensyntagen til disses interesser.

Nogle virksomheder har dog erkendt, at der også kan være fordele ved at tage sociale og miljømæssige hensyn i produktionen. De viser, at det er muligt at drive virksomhed på en samfundsmæssig forsvarlig måde.

Monopoler og store enheder skal modarbejdes og udfordres gennem demokratisk styring, og koncentration af investeringskapital skal underlægges krav om offentlighed og demokrati. I sektorer som finansverdenen og medicinalindustrien, der har afgørende betydning for hele samfundet, ønsker SF desuden, at det samfundsmæssige fællesskab underlægger dem demokratisk ledelse. Store dele af de private virksomheder ejes i praksis af forskellige folkelige pensionskasser. En medlemsbestemt investeringspolitik, er derfor et stort potentiale for en mere demokratisk styret finansiel sektor. En demokratisering vil også kunne åbne mulighed for at investeringspolitikker kan tage hensyn til både sociale og miljømæssige forhold - og ikke alene kortsigtede afkast. Ligeledes kan der oprettes offentlige virksomheder, der konkurrerer med de store private virksomheder.

Folketinget skal formulere overordnede visioner for samfundet og herudfra fastlægge rammebetingelserne for produktionen. Det kræver en åben samfundsdebat om, hvilken udvikling, vi ønsker. Disse ønsker og målsætninger skal findes gennem en fri demokratisk debat og beslutningsproces uden pression fra de økonomiske magthavere.

SF opfatter kampen for en demokratisk markedsregulering som international. Det er således en væsentlig del af SF's demokratiske strategi, at der på f.eks. europæisk og globalt plan etableres demokratiske beslutningsfora, som kan regulere markedet. SF vil indgå i et samarbejde med progressive politiske kræfter i andre lande for at presse denne linje igennem. Samtidig arbejder SF i fagbevægelsen for at styrke det internationale samarbejde for at arbejde i samme retning.

4.2. Fornyelse af velfærdssamfundet

Det er afgørende for SF, at alle har gode og lige muligheder for at realisere deres drømme og livsprojekter. SF støtter varmt en mangfoldighed af forskellige livsformer og behov. Grundlæggende er alle mennesker ligeværdige, og derfor skal de også have frihed til og muligheder for at indrette deres liv, som de selv ønsker. Skal det lykkes, kræver det et opgør med diskrimination af enhver art og med den store sociale og økonomiske ulighed, der i dag eksisterer på alle planer. Den enkeltes frie udfoldelse er forudsætningen for alles frie udfoldelse.

Men der er også en ramme og en forudsætning for friheden, nemlig fællesskabet. Fællesskabet er ansvarlig for, at personer eller grupper, som i længere tid eller midlertidigt står svagt eller har urimeligt dårlige forhold, får hjælp og støtte til at komme ovenpå. Og fællesskabet er ansvarlig for at skabe de velfærdsmæssige rammer og institutioner, som er af afgørende vigtighed for samfundets sammenhængskraft.

Det er nødvendigt med radikale ændringer, hvis balancerne mellem individ og fællesskab skal sikres: Bedre sikring af individets frihed, konsekvent solidaritet med samfundets svageste og etablering af forpligtende fællesskaber.

4.2.1. Frihed og velfærd

SF's mål med velfærdssamfundet er at give alle sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske muligheder for at blande sig aktivt og kritisk i samfundslivet og for at realisere deres livsprojekter. Derfor er det et afgørende strategisk mål for SF at etablere et velfærdssystem, der giver alle borgere disse muligheder. Skal det lykkes, er det altafgørende, at velfærdssamfundet baseres på fleksibilitet og hensyn til individets behov og muligheder frem for formynderi og bureaukrati.

Det er afgørende at folk oplever sig som medborgere i et fællesskab. Derfor skal der opbygges meningsfulde fællesskaber omkring bolig, arbejde og fritid. SF vil derfor tilføje velfærden en helt ny dimension. Hvor den gamle velfærd mest drejede sig om at holde social og materiel nød fra døren, er SF's nye velfærdstanke langt mere ambitiøs. Med den nye velfærdsmodel ønsker SF at udvikle den enkeltes muligheder, ressourcer og kompetencer til at forme indholdet i sit liv i form af et medborgerskab, der både giver muligheder og stiller krav. Derfor er SF tilhænger af, at den enkelte får mulighed for at tilpasse velfærdstilbudene til sine egne behov. Velfærd skal ikke længere bare være passiv pleje, omsorg eller uddannelse, hvor det offentlige ved bedst. Det skal være aktive tilbud med udgangspunkt i den enkeltes egne behov. Det skal være hjælp til selvhjælp. Det skal være et moderne medborgerskab.

4.2.2. Deltagelse og indflydelse i den offentlige sektor

Et centralt punkt i fornyelsen af den offentlige sektor er større indflydelse for brugerne og de ansatte. Der skal ved siden af den traditionelle offentlige sektor udvikles nye modeller omkring uddannelse, ældreomsorg, børnepasning, sundhed osv. En stor brugerindflydelse fører til større forskelligheder i den offentlige sektor. Denne mangfoldighed er efter SF's opfattelse en styrke. Barriererne for brugeres og ansattes indflydelse skal brydes ned. Samtidig er det nødvendigt, at der overalt i den offentlige sektor oprettes fora for selvstyre og fælles indflydelse for på den ene side borgere og brugere og på den anden side ansatte – i en form, der afhænger af den konkrete institution. Der er et stort behov for at udvikle nye former for bruger- og medarbejderindflydelse i den offentlige sektor, der rækker udover tanken om blot bestyrelser på den enkelte institution. Demokratiet skal udfolde sig inden for de rammer, der udstikkes i det demokratiske fællesskab i Folketinget. Solidariteten og det demokratiske ansvar kan ikke helt decentraliseres til kommuner eller institutioner. Disse rammer skal være ambitiøse mindstemål for kvaliteten af velfærden, mens den konkrete udformning skal fastlægges af ansatte og borgere i den dagligdag, velfærden udfolder sig i.

4.2.3. En velfungerende offentlig sektor

Visionen om et moderne samfund med fornyet velfærd kræver en velfungerende offentlig sektor. Det er en misforståelse, at man udvikler den offentlige sektor ved at indføre brugerbetaling, udlicitering eller andre markedsøkonomiske principper på velfærdsområderne - tværtimod. Heller ikke indførelsen af forsikringssystemer og individuelle velfærdsordninger vil udvikle andet end uligheden i samfundet. SF ønsker ikke at vende tilbage til markedsbaserede løsninger i velfærdsservicen. Men SF ønsker at forny den rolle, den offentlige sektor spiller i velfærdssamfundet. Styrken ved offentlige løsninger er, at de kan få form som retsgarantier til den enkelte borger. I nogle tilfælde er den offentlige service ganske vist materielt tilstrækkelig, men formår ikke altid at fylde det mellem menneskelige aspekt ud, fordi offentlige og statslige løsninger må tage udgangspunkt i klare regler. Derfor kan der være god grund til at supplere med løsninger, der hverken udføres af det offentlige eller fungerer på markedsvilkår.

SF ønsker en gennemmodernisering af den offentlige sektor, så der opnås en højere effektivitet og et bedre serviceniveau. For på mange områder fungerer den offentlige sektor ikke godt nok. Der må og skal

en nytænkning af den offentlige sektor i gang. Her må man bl.a. se på ledelsesstrukturer, brugerindflydelse, effektivisering af arbejds gange og gennemskuelighed.

SF's mål stopper ikke med ambitionen om at forbedre den eksisterende velfærd. Vi skal udvide og udvikle en ny form for velfærd. Først og fremmest skal velfærden udvides på områder, hvor markeds kræfterne i dag spiller for stor en rolle. Det gælder bl.a. på boligmarkedet og dele af sundhedsområdet, der stadig fungerer efter samme principper som i første halvdel af det 20. århundrede.

4.2.4. Opgør med ulighed og den sociale arv

SF ønsker, at alle borgere ubetinget sikres et rimeligt eksistensgrundlag uanset baggrund. Derfor skal samfundet indrettes således, at der skabes den størst mulige grad af omfordeling fra rig til fattig.

Økonomiske forskelle er et reelt problem, som ikke skal skjules i et sammensurium af udligningsordninger. Derimod ønsker SF en klar omfordeling gennem et solidarisk skattesystem og gennem målrettede overførselsindkomster. Der er brug for en mere målrettet og mere effektiv omfordeling end i den nuværende velfærdsstat.

Udstødningen er helt uacceptabel i et moderne samfund. SF ønsker derfor at pålægge offentlige og private arbejdsgivere et ansvar for at løse problemerne med udstødning – både ved at fastholde medarbejdere og ved at åbne op for dem, der ikke umiddelbart lever op til kapitalismens profitkrav. Den sociale arv er en af de allerstørste barrierer for at sikre at alle får lige muligheder. Sociale forhold har desværre en ubehagelig tendens til at gå i arv. Derfor ønsker SF at bruge velfærdspolitikken aktivt til at gøre op med den sociale arv. Skal det lykkes, må der gøres op med tanken om, at sociale problemer kan løses med en check. Det kræver, at der målrettet sættes ind for at styrke den enkeltes uddannelses-, arbejdsmarkeds- sundheds- og boligforhold osv.

Velfærd handler ikke kun om omfordeling af penge, men også om at sikre livskvalitet og et sundt liv. Folkesundhed og forebyggelse skal prioriteres højt, og alle skal sikres fri og lige adgang til behandling. Velfærdspolitikken skal give mulighed for at fordele arbejdstiden bedre mellem livets faser

4.2.5. Muligheder for alle

SF ser retten til arbejde som helt central i et moderne samfund. Et job er både et redskab til at opnå en vis økonomisk uafhængighed og en nøgle til sociale netværk og personlig udvikling. Samtidig er det fra et samfundsmæssigt perspektiv vigtigt at bruge alle de kræfter, der står til rådighed i samfundet, til at skabe den størst mulige velfærd og livskvalitet. Arbejdsløshed er uacceptabel. SF ønsker at gennemføre en lovsikret ret til arbejde kombineret med en pligt til at bidrage til samfundet gennem f.eks. uddannelse, lønarbejde, selvstændigt erhverv eller deltagelse i sociale fællesskabers løsning af samfundsmæssige opgaver. Det enkelte job skal indrettes sådan, at der tages mest muligt hensyn til den enkeltes behov og evner, og at der gives muligheder for læring og personlig udvikling i jobbet.

4.2.6. Ligeværdighed og mangfoldighed

SF ønsker et samfund, hvor mennesker har størst mulig frihed til at skabe det liv, de ønsker, og hvor mangfoldighed ses som en styrke. Derfor ønsker SF et opgør med diskrimination på grund af køn, etnisk oprindelse, religion og seksuel orientering. Der skal være plads til og respekt for forskellige måder at leve på, og alle mennesker skal have ret til at udvikle og bruge deres evner. Ligestillingskampen er en samfundsopgave og må ikke reduceres til den enkeltes problem. Ligestilling og respekt fremmes bl.a. gennem viden, dialog og respekt for det fælles fundament, som udgøres af menneskerettigheder, demokrati, ligeværd mv.

Der skal skabes reel ligestilling mellem kønnene bl.a. gennem lige løn og pension, lige karrieremuligheder, lige ansvar for børn og hjem, reel deltagelse i orloven fra fædrenes side og gennem lige forventninger og krav til kvinder og mænd. Vi skal gøre op med forestillinger om mænds og kvinders grundlæggende forskellige placering i samfundet. Mennesker med forskellig etnisk baggrund skal ses som en ressource, der skaber liv og dynamik i samfundet. Etnisk ligestilling skal skabes ved bl.a. at sikre lige adgang til uddannelse, bolig og arbejde. Det forudsætter at integrationen styrkes. Trossamfund skal behandles ens af staten, og derfor skal folkekirkens særstatus ophæves gennem en adskillelse af kirke og stat. Der skal skabes ligestilling uanset seksuel orientering gennem oplysning og ved at fjerne lovgivningsmæssig forskelsbehandling, herunder fuldstændig ligestilling af homoseksuelle og heteroseksuelle par.

4.3. Økologisk bæredygtighed

SF anser den globale miljøsituation for at være særdeles alvorlig. Kapitalismen er baseret på en uhæmmet økonomisk vækst, som har skabt grundlag for velfærdsforbedringer for mange i den rige del af verden, men som samtidig på alvorlig vis har forrykket balancen mellem menneske og natur. Der sker en overudnyttelse af de naturlige ressourcer, hvilket på sigt vil medføre en alvorlig ressourcekrise. Biodiversiteten i verden trues bl.a. gennem multinationale selskabers forsøg på at dominere fødevarereproduktionen gennem GMO-afgrøder. Jorden udpines med alvorlige følger for fremtidens fødevarer-situation. Det alt for voldsomme udslip af CO₂ medfører store klimatiske ændringer, som allerede nu mærkes i vores del af verden i form af et ustabil klima. Industrialiseringen af fødevarereproduktionen med udbredt brug af kemi og tilsætningsstoffer har store sundhedsmæssige konsekvenser, som vi ikke kender konsekvenserne af. Den globale miljøkrise kan ikke ses isoleret fra den globale fattigdom. Miljøproblemerne - ikke mindst udpiningen af jorden - vanskeliggør i sig selv udviklingslandenes muligheder for økonomiske fremskridt. Samtidig ville det forværre miljøproblemerne, hvis de faktisk gik gang i den økonomiske vækst. Sammenhængen mellem de globale miljøproblemer og den globale ulighed medfører et radikalt krav om økologisk omstilling og en ny vækstmodel i den rige del af verden. Og det stiller krav om en ansvarlig global indsats til fordel for miljøet.

4.3.1. Grøn økonomi og rød ansvarlighed

SF vil arbejde for en styrkelse af den økonomiske udvikling som tager hensyn til miljøet. Produktion og forbrug skal omlægges så ressourceforbruget og forurening svarer til det som naturen kan bære. Dette miljømæssige råderum skal udvikles til at være et styringsinstrument for myndigheder, virksomheder, foreninger og borgere og skal søges anvendt aktivt af alle relevante aktører.

En sådan radikal grøn omlægning forudsætter en bevidst økonomisk politik og indgreb i økonomien. Skatte- og afgiftspolitik skal give større incitamenter til produktion og forbrug af miljøvenlige produkter og til besparelser på energi- og ressourceforbruget. Erhvervspolitikken skal fremme miljøvenlig produktion. Statslige reguleringer og forbud skal fremme en sund miljømæssig udvikling. Trafikpolitikken skal omlægges så den bliver mere miljøvenlig. Der skal sættes mere på økologisk fødevarereproduktion og vedvarende energi. SF går ind for en aktiv miljøpolitik. Konkret udmøntes det bl.a. i, at stat, amter og kommuner som led i en langsigtet miljøstrategi indkøber bæredygtigt, økologisk og etisk forsvarligt producerede varer. Den offentlige sektor skal således være i front for en global bæredygtig og international miljøpolitik.

Den økonomiske udvikling skal tage udgangspunkt i, at det økologiske råderum er blevet mindre, hvilket nødvendiggør en mindre vækst i det materielle forbrug. Til gengæld skal der arbejdes hårdt for at skabe

vækst i livskvalitet, der ikke er kun er bundet til materielle goder. Den økonomiske udvikling skal sammenkædes med en social omfordeling i det danske samfund, så det fortsat vil være mulighed for materielle fremskridt for den fattige del af befolkningen. Den grønne politik skal således sammenkædes med en rød omfordelingspolitik og rød ansvarlighed. Denne omfordeling vil medføre færre materielle forbrugsmuligheder for høj- og mellemindkomster.

Den værdimæssig debat om livskvalitet og „det gode liv“ har stor betydning. Giver færre forbrugsgoder for den velstillede del af befolkningen nødvendigvis dårligere livskvalitet? Som et led i en ansvarlig miljøpolitik bliver det med andre ord vigtigt at formulere en vision om livskvalitet, der bygger på fællesskab og menneskelighed frem for materiel vækst

4.3.2. Forureneren har ansvaret

SF betragter økonomiske instrumenter som et redskab til at påvirke ressourceforbrug og andre former for adfærd hos både erhvervsliv og forbrugere i markedsøkonomien. Derfor skal der indføres en bred vifte af adfærdsregulerende miljø- og ressourceafgifter. At forureneren har ansvaret skal forstås bogstaveligt. I tilfælde hvor forureneren har overholdt samtlige regler på området, kan ansvaret videreføres til producenten af det forurenende materiale.

Det er helt afgørende, at miljøhensynet kobles med en social ansvarlighed – miljøpolitikken skal indrettes, så den ikke skaber større social og økonomisk ulighed. Miljøbeskatning skal derfor kompenseres for folk med lave eller mellemstore indkomster gennem f.eks. skattesystemet. Derimod er markedsmekanismerne helt utilstrækkelige, når det drejer sig om at sikre f.eks. fødevarer, sundhed og andre livsnødvendigheder. SF afviser at man kan lægge ansvaret for miljø og sundhed over på den enkelte forbruger, som må træffe sine valg alene. I stedet ønsker SF at skabe sikkerhed for fødevarer, vandmiljø osv. ved helt at forbyde de skadelige stoffer og lade staten garantere en bestemt kvalitet.

Miljøforbedringerne skal foretages sådan, at de ikke sænker den nuværende levestandard unødigt. Derfor ønsker SF at udvikle de bæredygtige alternativer gennem en massiv satsning på miljøvenlige teknologier. Der er store miljøproblemer, der skal løses. Men ved en massiv omstilling af forskning og produktion kan man både skabe tilstrækkelige løsninger og sikre den nødvendige folkelige opbakning. SF's vision er en ny type kvalitativ vækst, som er forbundet med en bæredygtig udvikling i forhold til miljøet. Økonomisk vækst og vækst i livskvalitet skal følges af et markant fald i miljøbelastning og ressourceforbrug. Skal den vision realiseres, er der brug for en helt ny miljøpolitik, hvor hensynet til en bæredygtig udvikling integreres i alle samfundssektorer.

4.3.3 Global bæredygtighed og international miljøpolitik

Klimapolitikken, bevarelsen af ozonlaget og bekæmpelsen af skadelige kemikalier kræver alle globalt samarbejde. SF er derfor varm tilhænger af bindende internationale aftaler på disse områder, og ønsker at Danmark og EU lægger et maksimalt pres for at gennemføre sådanne aftaler. Samtidig ønsker SF, at internationale miljøaftaler ledsages af hårde sanktioner for de lande, der ikke overholder dem.

SF lægger stor vægt på bindende miljøaftaler, men ønsker samtidig, at man tager hensyn til de enkelte landes behov for økonomisk udvikling, når man fordeler ansvaret for at nedbringe de enkelte landes behov for økonomisk udvikling. Mål for forureningsreduktion og udveksling af teknologi skal forhindre, at udviklingslandene og de østeuropæiske lande begår Vestens miljøfejtagelser.

Global social og økonomisk lighed er en nødvendig, men ikke tilstrækkelig forudsætning for at skabe et bæredygtigt globalt samfund. Der er brug for gennemgribende ændringer for at skabe en mere retfærdig økonomisk og social udvikling i verden. Først og fremmest skal den rige verden eftergive den tredje verdens gæld. Men dermed er ulighedsproblemet ikke løst.

Der er behov for en ny form for socialt og miljømæssigt bæredygtig verdenshandel, hvor de rige lande åbner deres markeder for varer fra den fattige del af verden. Samtidig må de i lange overgangsperioder acceptere, at de fattige lande beskytter deres markeder mod Nordamerikas, Europas, Østasiens og de multinationale firmaers vældige pengemaskiner. Det vil på kort sigt give et pres på lavtlønsområder i den rige del af verden – herunder også i Danmark. Men på længere sigt vil større velstand i udviklingslandene være en fordel for hele kloden. Der vil i en lang periode fremover være brug for, at den rige verden giver massiv bistand til udviklingslandene. Men bistanden skal gives langt mere målrettet til udvikling af uddannelse, produktion og velfærd og uafhængigt af donorlandets erhvervsinteresser. Bistanden skal ledsages af krav om demokrati, progressive velfærdsreformer og overholdelse af menneskerettighederne.

4.4. Global ansvarlighed og en ny sikkerhedspolitik

Socialismen har altid været international og med globaliseringens store udfordringer er en international socialistisk strategi så vigtig som aldrig nogensinde.

Selv om nationalstaterne fortsat er det væsentligste forum for demokrati og politik, stopper ambitionen om bæredygtighed, lighed og social retfærdighed ikke ved landegrænserne. SF vil kæmpe for demokrati og menneskerettigheder og imod enhver form for undertrykkelse overalt på kloden. Derfor er et stærkt og demokratisk internationalt samarbejde et strategisk mål for SF.

Stadig flere problemer må nødvendigvis løses i internationale fora. Indtil nu har globaliseringen primært været et liberalistisk projekt, hvor de internationale markeds kræfter og de transnationale selskaber har forøget deres magt. Et modsvar til denne globalisering forudsætter et internationalt politisk samarbejde med udgangspunkt i venstrekræfter og de nye sociale bevægelser, der i stadig stigende grad opererer globalt. En del af disse betegnes som antiglobaliseringsbevægelser, fordi de har sat sig til modværge imod den kapitalistiske globalisering. Deres kritik er imidlertid udtryk for en vigtig folkelig kritik af en globalisering, som har skabt større uligheder i verden og forværret miljøproblemerne. SF tager afstand fra alle voldelige tendenser i de globaliseringskritiske bevægelser, og vi afviser også den del, der appellerer til snæversynet nationalisme. Men vi støtter skabelsen af en global modmagt med udgangspunkt i progressive partier og bevægelser. Vi lægger stor vægt på at skabe internationale alliancepartnere. Kampen for selvbestemmelse, lønmodtagerrettigheder og sociale reformer står i dag svagt i hovedparten af Afrika, Asien og Sydamerika. I stedet udnytter religiøse og nationalistiske – og undertiden terroristiske – strømninger den folkelige utilfredshed med USA's globale magtpolitik, uligheden og den sociale nød. Alternativet hertil er at støtte udviklingen af sociale, faglige og socialistiske reformkræfter i disse lande og regioner, som kan indgå i internationale og globale alliancer med progressive kræfter i den rige del af verden om nedrustning, selvbestemmelse, global bæredygtighed, lønmodtagerrettigheder og sociale reformer.

Den internationale politik skal i højere grad dominere den internationale økonomi, hvilket forudsætter stærke internationale institutioner. Disse vil være baseret på samarbejde mellem regeringer, men det er vigtigt at NGO'ere og folkelige bevægelser inddrages i det globale arbejde. Det forudsætter en vidtstrakt demokratisering og folkeliggørelse på alle niveauer.

4.4.1. En ny sikkerhedspolitik

Omdrejningspunktet for SF's internationale politik er en ny sikkerhedspolitik, som i stedet for militære løsninger satser på forebyggelse af konflikter, økonomisk udvikling, politisk demokrati og kamp for menneskerettigheder.

Dette gælder en lang række af sikkerhedspolitiske udfordringer i det nye århundrede, herunder terrorisme. SF afviser, at terrorismen kan bekæmpes med militære midler. Alene økonomisk udvikling og demokratiske reformer, som giver fremtidshåb for den brede befolkning i den fattige del af verden kan fjerne grundlaget for terrorismen.

Det er således en afgørende faktor i en ny sikkerhedspolitik at skabe global retfærdighed, mindske de globale uligheder og give muligheder for alle. SF vil arbejde for, at der skæres ned i militærbudgetterne, og at der skabes bedre kontrol med den internationale våbenhandel. Et vigtigt spørgsmål er fremstilling og udbredelse af atomvåben, biologiske våben, kemiske våben og våben, der er rettet direkte mod civilbefolkningen, f.eks. landminer. SF vil arbejde for forbud mod produktion og anvendelse af disse våben, samt for bindende aftaler om at få tilintetgjort de eksisterende lagre. Sparede militæruddgifter skal i stedet bruges til økonomisk udvikling, demokrati og civilsamfundsopbygning i udviklingslandene. Udviklingsbistanden skal sættes i vejret i hele den rige verden, og der skal gennemføres handelsaftaler, som sikrer udviklingslandene adgang til markederne i vores del af verden.

Mange konflikter har baggrund i kampen om de naturlige ressourcer – særligt olie og vand. Det kan forventes, at disse konflikter i de kommende år skærpes på grund af ikke mindst den rige verdens nedslidning af de naturlige ressourcer. En global miljøindsats, hvor især den rige del af verden bruger færre ressourcer, vil således også formindske konflikterne.

Efter ophøret af den kolde krig er begrundelsen for NATO bortfaldet og SF vil arbejde for en afvikling af NATO, som skal afløses af nye sikkerhedspolitiske strukturer, der defineres af en ikke-militær sikkerhedspolitik. Ikke mindst det europæiske samarbejde - i særlig grad EU - spiller en rolle i den sammenhæng. En samling af Europa med udgangspunkt i et udvidet EU og et tæt samarbejde med Rusland er en vigtig forudsætning for skabelse af ny sikkerhed. Så længe NATO endnu eksisterer skal Danmark optræde selvstændigt inden for alliancen, arbejde for nedrustning, global sikkerhed og afspænding og modsætte sig alle forsøg på at udvide NATO's operationsområde eller at give NATO en global rolle.

4.4.2. En global retsorden

Udviklingen efter den kolde krig og USA's internationale dominans understreger behovet for, at der etableres en egentlig global retsorden med demokrati og menneskerettigheder som grundlag. Folkenes selvbestemmelsesret må aldrig udvikle sig til en ret til at fastholde udemokratiske regimer, undertrykke mindretal eller bruge vold mod civilbefolkningen. SF arbejder for, at alle stater underordner sig den internationale retsorden, der er fastlagt i FN-pagten. Det er helt uacceptabelt at stormagter som USA nægter at acceptere konventionen om krigsforbryderdomstolen, atom-prøvestoppet og andre internationale aftaler. SF vender sig ligeledes imod, at der gøres forsøg på at udskifte FN som det organ, der håndterer den internationale retsorden.

SF ser FN som det centrale forum for løsning af internationale konflikter og som den vigtigste globale organisation til at skabe den nødvendige folkeretlige legitimitet. Det eksisterende FN-system skal reformeres, så det bliver mere effektivt, mere tilpasset den faktiske nutidige globale situation, mere demokratisk og mere præget af folkelig deltagelse. Sikkerhedsrådets beføjelser skal udvides til at omfatte situationer med folkemord og grove menneskeretskrænkelser og til borgerkrige. Samtidig skal veto retten fjernes. Det kan være nødvendigt i sidste ende at anvende militær magt for at gennemføre beslutninger, vedtaget i det internationale retssamfund. Enhver militær aktion skal have den nødvendige FN-legitimitet, og det vil være af betydning etablere en egentlig militærstyrke i FN-regi, som får de nødvendige ressourcer så den kan fungere effektivt. Det langsigtede mål er afrustning og afvikling af militæralliancer og nationale hære, således at FN er ene om at råde over militær magt.

4.4.3. Et helt og demokratisk Europa

EU-samarbejdet er en væsentlig del af det internationale samarbejde og en hjørnesteen i SF's internationale strategi. SF afviser en føderal europæisk statsdannelse. Men samtidig ønsker SF at undgå, at modstanden mod de føderalistiske tendenser i samarbejdet skal udvikle sig til modvilje mod internationalt samarbejde i det hele taget.

SF har visioner for medlemskabet af EU. SF ser således EU som den afgørende ramme for det fremtidige europæiske samarbejde og en politisk kampplads mellem højre og venstre. SF betragter ikke EU som et mål i sig selv, men som et middel til at håndtere fælles udfordringer og løse fælles problemer, hvor det er nødvendigt.

De europæiske velfærdsstater er og skal vedblive med at være forskellige. Men det europæiske samarbejde skal bruges til at sikre rammerne for de nationale velfærdsudviklinger. Derfor er der behov for at samle venstrekræfterne i et Europa til et opgør med den liberalistiske dominans i EU's politikker og institutioner. Den blinde tro på markeds kræfterne skal erstattes af erkendelsen af, at de europæiske befolkningers interesser tilgodeses ved at give de bedst tænkelige betingelser for at udvikle demokrati, velfærd og miljø.

EU-samarbejdet har en meget vigtig rolle at spille for at samle Europa, og udvidelsen med de øst- og centraleuropæiske lande er yderst positiv. Udvidelsen med de øst- og centraleuropæiske lande er den største og vigtigste udfordring for Europa i årtier. SF ønsker at fortsætte udvidelsen som en glidende udvikling, der både skal omfatte staterne på Balkan, Maghreblandene og flere af de tidligere Sovjetrepublikker. Denne udvidelsesproces skal ikke nødvendigvis føre til, at alle lande bliver medlemmer af EU, men landene skal knyttes tæt sammen gennem forskellige, fleksible samarbejdsformer – med EU som grundstamme.

Det er vigtigt, at EU i global sammenhæng formår at tegne et indholdsmæssigt modstykke til den amerikanske dominans. Ikke ved at udvikle en europæisk udgave af den amerikanske udenrigs- og sikkerhedspolitik. Men ved internationalt at presse på for en dagsorden, hvor lønmodtagerrettigheder, miljøhensyn og solidaritet med udviklingslandene står højt placeret.

EU er en helt særegen international konstruktion – hverken et løst samarbejde eller en egentlig statsdannelse. Derfor skal der "opfindes" en ny model for et demokratisk internationalt samarbejde i videreudviklingen af demokratiseringen af EU. SF mener at det i den sammenhæng er vigtigt, at den folkelig opbakning til et sådant internationalt samarbejde fastholdes og styrkes.

Det er vigtigt, at EU fortsat er et forpligtende samarbejde, hvor fælles problemer kan løses og fælles muligheder kan udnyttes. Det kan kun lade sig gøre, hvis der er en fælles kerne i samarbejdet, som alle landene tilslutter sig helt og fuldt. Det drejer sig om det indre marked med den tilhørende politiske regulering (miljø- og forbrugerbeskyttelse, konkurrencelovgivning, fælles selskabsbeskatning, lønmodtagerrettigheder, aftalelovgivning, etc.). Det er imidlertid ikke vigtigt for EU, at alle medlemmerne er med i den fælles mønt eller den fælles forsvarspolitik. Sådanne områder, som ligger uden for kernen i samarbejdet, må det være frivilligt for de enkelte medlemsstater at tilslutte sig.

4.4.4. Global politisk regulering og samarbejde

Liberaliseringen af de internationale kapitalbevægelser i 80'erne kalder på politisk handling. SF ønsker, at der internationalt i bl.a. EU og WTO gives mulighed for, at de enkelte lande kan genindføre demokratiske, ikke-protektionistiske restriktioner på kapitalbevægelserne. Samtidig er der også brug for internationale tiltag. SF ønsker bl.a., at der i FN-regi gennemføres en Tobin-skat på kapitalbevægelser for at udvide det demokratiske råderum i de enkelte lande betragteligt.

Samtidig ønsker SF en ændret dagsorden for det eksisterende internationale økonomiske samarbejde. Den internationale liberaliseringsbevægelse og frihandelsideologi, der bl.a. har omdrejningspunkt i WTO

skal bekæmpes til fordel for en accept af national, regional og global regulering til gavn for velfærd og miljø. SF ønsker at presse på gennem EU for denne globale regulering i WTO.

5. AFSLUTNING: ET NYT SAMFUND I ET NYT ÅRHUNDREDE

SF arbejder konsekvent for demokratisk socialisme. Ikke som en færdig formel for, hvordan samfundet skal bygges op. Men som en stadig bevægelse i retning af mere demokrati, af mere bæredygtighed og miljømæssig ansvarlighed, af mere solidaritet og social retfærdighed og af et mere fleksibelt internationalt samarbejde. Det er en stor ambition. Men kun store ambitioner flytter verden. Og SF er ikke tilfreds med verden, som den ser ud i dag.

I begyndelsen af det nye århundrede har liberalismen mere vind i sejlene end nogensinde – både i Danmark og internationalt. De utæmmede markeds kræfter hærger, mens velfærdssamfundene og solidariteten er presset i defensiven. Uligheden vokser i takt med selvtilstrækkeligheden. De magtfulde netværk og store virksomheder har nærmest frit spil, mens demokratiet langsomt viger.

I den sammenhæng er der hårdt brug for et modspil fra venstre. Et modspil, der tager udfordringerne op og tegner et alternativ – viser, at samfundet kan forandres og bygges op på en ny måde, der er langt mere retfærdig og socialt ansvarlig. Det kræver en venstrefløj i offensiven. Det kræver en venstrefløj med selvtillid. Og det kræver en venstrefløj med tro, håb og vilje til at vise vejen til et nyt samfund.